

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет/інститут економічний

Кафедра економічної кібернетики

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**Моделювання еволюційного розвитку
ринкової економіки**

Освітня програма Економіка

Освітній рівень Доктор філософії

Спеціальність 051 Економіка

Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 2 від 29 серпня 2022 р.

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Результати навчання (компетентності)
5. Організація навчання курсу
6. Система оцінювання курсу
7. Політика курсу
8. Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Моделювання еволюційного розвитку ринкової економіки
Викладач (-і)	к.е.н., доц. Судук Н.В.
Контактний телефон викладача	+38(097)2280838
Е-mail викладача	natalia.suduk@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС, 90 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pro
Консультації	Очні консультації: згідно розкладу консультацій
2. Анотація до курсу	
Починаючи з другої половини ХХ ст., економічний розвиток супроводжується прискореним зростанням наукового знання та його значущості для забезпечення добробуту суспільства, структурними зрушеннями від видобувного та обробного секторів до сфери послуг та інформації, інтенсивною інформатизацією бізнес-процесів і суспільства в цілому, глобалізацією економіки та переходом від ієрархічних до мережевих структур. Для опису цих та інших феноменів, що відповідають новому етапу розвитку економіки та суспільства, було розроблено ряд концепцій, серед яких: інформаційне суспільство, економіка знань, постіндустріальне суспільство, індустріально-технологічне суспільство, інформаційна економіка, мережева нація, техноекономіка та ін. Сучасна школа еволюціонізму пропонує велику різноманітність моделей економічного розвитку на рівні окремих фірм і технологій. Беручи до уваги, що з 80-х рр. минулого століття уряди різних країн звернулися до практичної реалізації заходів з інформатизації, задача теоретичного обґрунтування пропонованих заходів набуває все більшої актуальності. У цілому, зміна структури виробництва та зайнятості, поява нових галузей економіки, реалізація програм інформатизації у країнах світу актуалізували необхідність вивчення моделей еволюційного розвитку ринкової економіки.	
3. Мета та цілі курсу	
Мета полягає у навчанні майбутнього фахівця методології обґрунтування рішень щодо управління виробничими системами, які функціонують в умовах ринкової економіки. Завдання: Здатність до оцінки якості, швидкості та ефективності трансформаційних процесів в різних країнах. Усвідомлення особливостей економічних трансформацій в Україні та ролі трансформаційних процесів у становленні ринкової економіки. Здатність до порівняльного аналізу трансформаційних процесів в різних країнах світу. Уміння аналізувати причини, наслідки, помилки та сучасні тенденції перетворень української економіки. Здатність до побудови еволюційних моделей ринкової економіки на базі різних концепцій. У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен: знати: – оцінювати економічну безпеку підприємства на базі моделей аналізу стану підприємства; використовувати фінансових індикаторів для оцінки ліквідності балансу підприємства та його фінансового стану; – використовувати особливості адаптації підприємства до змін кон'юнктури ринку аналізу магістральних моделей в економіці; – будувати контури управління на базі можливості адаптації; – класифікувати особливостей поведження суб'єктів ринку. вміти: – формувати систему показників моделей макроекономічного розвитку; – аналізувати та прогнозувати інфляційні процеси в ринковій економіці на базі сучасного математичного апарату; – використовувати павутиноподібні моделі для аналізу взаємодій попиту та пропозиції; – використовувати методи статистики для аналізу наслідків та прогнозуванню сподівань в умовах ринкової економіки.	

4. Результати навчання (компетентності)

Результати навчання:

PH01. Мати передові концептуальні та методологічні знання з економіки, управління соціально-економічними системами і на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення фундаментальних і прикладних досліджень на рівні світових досягнень з відповідного напрямку.

PH03. Розробляти та досліджувати фундаментальні та прикладні моделі соціально-економічних процесів і систем, ефективно використовувати їх для отримання нових знань та/або створення інноваційних продуктів у економіці та дотичних міждисциплінарних напрямках.

PH04. Застосовувати сучасні інструменти і технології пошуку, оброблення та аналізу інформації, зокрема, статистичні методи аналізу великих масивів даних та/або складної структури, спеціалізоване програмне забезпечення та інформаційні системи.

PH09. Формулювати і перевіряти гіпотези; використовувати для обґрунтування висновків належні докази, зокрема, результати теоретичного аналізу, емпіричних досліджень і математичного та/або комп'ютерного моделювання, наявні літературні дані.

Компетентності:

ІК - Здатність продукувати нові ідеї, розв'язувати комплексні проблеми у сфері економіки, а також проводити власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики.

ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК02. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК05. Здатність розв'язувати комплексні проблеми економіки на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності.

СК03. Здатність використовувати сучасні методології, методи та інструменти емпіричних і теоретичних досліджень у сфері економіки, методи комп'ютерного моделювання, сучасні цифрові технології, бази даних та інші електронні ресурси, спеціалізоване програмне забезпечення у науковій та науково-педагогічній діяльності.

СК06. Здатність обґрунтовувати та готувати економічні рішення на основі розуміння закономірностей розвитку соціально-економічних систем і процесів із застосуванням математичних методів та моделей.

5. Організація навчання курсу

Обсяг курсу - 90 год.

Вид заняття	Загальна кількість годин
Лекції	20
Семінарські	10
Самостійна робота	60

Ознаки курсу

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Обов'язковий / вибірковий
1	051 Економіка	1	Вибірковий

Тематика курсу

Тема, план	Форма заняття	Літерату ра	Завдання, год	Вага оцінки	Термін виконання
Тема 1. Трансформаційні процеси і концепції стратегії економічного розвитку Глобалізація – основні погляди, ключові моменти трансформації світової економіки та економіки України. Трансформаційні особливості перехідної економіки: особливості української економіки. Особливості	Лекція, семінарське заняття	[3,5,6,9, 15,16,18]	Опрацюва ти лекційний матеріал, підготува тися до семінарськ ого заняття	0,1	До наступного заняття за розкладом

трансформаційної економіки на прикладі різних країн світу. Концепції управління трансформаціями.					
Тема 2. Еволюційна модель економічних змін Еволюційний підхід у трансформаційній економіці. Основна модель еволюції динаміки популяції фірм Е. Шумпетера. Класифікація сучасних еволюційних моделей. Модель економічного зростання Нельсона Уїнтера (модель штучної економічної еволюції). Модель етапів Л. Грейнера.	Лекція, семінарське заняття	[2,11]	Опрацювати лекційний матеріал, підготуватися до семінарського заняття	0,1	До наступного заняття за розкладом
Тема 3. Стратегії макроекономічного розвитку та їх моделювання Світові моделі макроекономічного розвитку: неоліберальна модель, соціальне ринкове господарство, східно-азійська модель, китайська модель. Регресійні моделі економічного розвитку: багатосекторна модель японської економіки, моделі типу УКР. Макроекономічні моделі зростання. Математичні моделі економічного розвитку з урахуванням НТП. Модель динаміки НТП. Модель довгої хвилі.	Лекція, семінарське заняття	[11,13,15]	Опрацювати лекційний матеріал, підготуватися до семінарського заняття, розв'язати задачі	0,2	До наступного заняття за розкладом
Тема 4. Економетричний аналіз сподівань Теорії очікувань в економіці. Економетричний підхід при моделюванні показників на основі теорії очікувань. Застосування моделей очікувань в економічній динаміці на рівні макроекономічних та мікроекономічних біфуркацій.	Лекція, семінарське заняття	[1,13]	Опрацювати лекційний матеріал, Пройти тестування до теми	0,1	До наступного заняття за розкладом
Тема 5. Системні характеристики економічних рішень Моделювання управлінських рішень на макrorівні в умовах ринкової економіки та її становлення. Модель загальної задачі прийняття рішень та її особливості щодо ринку.	Лекція, семінарське заняття	[10,17]	Опрацювати лекційний матеріал, підготуватися до семінарського заняття	0,1	До наступного заняття за розкладом

Модель функції планування. Джерела нестійкості планового рішення. Основні функціональні характеристики планових рішень.					
Тема 6. Моделювання поведінки товаровиробників в умовах ринкової економіки Оптимальність в мікроекономічному аналізі, оптимальність за Парето. Основні моделі поведінки товаровиробників в умовах ринкової економіки: монополія та конкуренція. Модель співробітництва и конкуренції двох фірм на ринку одного товару: стратегія Стакельберга, стратегія Курно, стратегія Бельтрана, таємний зговір або картель.	Лекція, семінарське заняття	[2,4, 12,13]	Опрацювати лекційний матеріал, підготуватися до семінарського заняття	0,1	До наступного заняття за розкладом
Тема 7. Моделювання поведінки споживачів в умовах ринкової економіки Теорія корисності в економіці. Ординалісткий та кардиналісткий погляд на моделювання корисності. Криві байдужості.	Лекція, семінарське заняття	[11,14]	Опрацювати лекційний матеріал, підготуватися до семінарського заняття	0,1	До наступного заняття за розкладом
Тема 8. Стан рівноваги в задачі споживача. Аналіз споживчого попиту. Рівняння Ейлера. Рівняння Слуцького та його значення в економіці.	Лекція, семінарське заняття	[13,15]	Опрацювати лекційний матеріал, підготуватися до семінарського заняття	0,1	До наступного заняття за розкладом
Підсумкове семінарське заняття	Семінарське заняття		Підготуватись до контрольної роботи	0,1	Згідно розкладу
6. Система оцінювання курсу					
Загальна система оцінювання курсу	100 бальна – 50 балів протягом семестру та 50 балів за екзамен; “відмінно” – студент демонструє повні і глибокі знання навчального матеріалу, достовірний рівень розвитку умінь та навичок, правильне й обґрунтоване формулювання практичних висновків, наводить повний обґрунтований розв’язок прикладів та задач, аналізує причинно-наслідкові зв’язки; вільно володіє науковими термінами; “добре” – студент демонструє повні знання навчального матеріалу, але допускає незначні пропуски фактичного матеріалу, вміє застосувати його до розв’язання конкретних прикладів та				

	задач, у деяких випадках нечітко формулює загалом правильні відповіді, допускає окремі несуттєві помилки та неточності розв'язках; “задовільно” – студент володіє більшою частиною фактичного матеріалу, але викладає його не досить послідовно і логічно, допускає істотні пропуски у відповіді, не завжди вміє правильно застосувати набуті знання до розв'язання конкретних прикладів та задач, нечітко, а інколи й невірно формулює основні твердження та причинно-наслідкові зв'язки; “незадовільно” – студент не володіє достатнім рівнем необхідних знань, умінь, навичок, науковими термінами.
Вимоги до письмової роботи	Відповідно до навчального плану, студент виконує одну контрольну роботу, яка є допуском до складання іспиту. Головна її мета – перевірка самостійної роботи студентів в процесі навчання, виявлення ступеня засвоєння ними теоретичних положень курсу. При розв'язанні задач студент має детально вказувати, яким саме був хід його роздумів, якими формулами він користувався.
Семінарські заняття	Практичне заняття проводиться з метою формування у студентів умінь і навичок з предмету, вирішення сформульованих завдань, їх перевірка та оцінювання. За метою і структурою практичні заняття є ланцюжком, який пов'язує теоретичне навчання і навчальну практику з дисципліни, а також передбачає попередній контроль знань студентів. Оцінка за практичне заняття враховується при виставленні підсумкової оцінки з дисципліни.
Умови допуску до підсумкового контролю	– оцінка за поточне тестування (10 балів); – оцінка за відповіді на всі основні та додаткові запитання під час аудиторних занять (15 балів); – оцінка за контрольну роботу (15 балів); – оцінка за самостійну роботу (10 балів).

7. Політика курсу

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);

- посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;

- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

Засвоєння пропущеної теми лекції з поважної причини перевіряється під час складання підсумкового контролю. Пропуск лекції з неповажної причини відпрацьовується студентом відповідно до вимог кафедри, що встановлені на засіданні кафедри (співбесіда, реферат тощо).

Пропущені практичні, семінарські та лабораторні заняття, незалежно від причини пропуску, студент відпрацьовує згідно з графіком консультацій. Поточні „2”, отримані студентом під час засвоєння відповідної теми на практичному, семінарському та лабораторному занятті перескладаються викладачеві, який веде заняття до складання підсумкового контролю з обов'язковою відміткою у журналі обліку роботи академічних груп.

Очікується, що аспіранти будуть дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлюючи наслідки її порушення, що визначається Кодексом честі та Положенням про запобігання та виявлення плагіату Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника <https://pnu.edu.ua/положення-про-запобігання-плагіату/>.

Перезарахування результатів неформальної освіти відбувається згідно Положення про порядок зарахування результатів неформальної освіти у ПНУ https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2021/02/neformalna_o_svita.pdf

8. Рекомендована література

1. Артеменко І.А. Теоретичні засади і практика реформувань відносин власності в споживчій кооперації при переході до ринкової економіки : монографія; Полтавський

університет споживчої кооперації України; Кафедра міжнародної економіки. Полтава : РВЦ ПУСКУ, 2005. 195 с.

2. Афанасьєв М. В. Питання теорії і практики розвитку зовнішньої торгівлі України в умовах переходу до ринкової економіки : навч. посібн. К., 1995. 47 с.

3. Бандура І.С. Інструменти та моделі державної соціальної політики різних країн. Інвестиції: практика та досвід. 2016. № 13. С. 94–98.

4. Банкрутство і санація підприємства: теорія і практика кризового управління / за ред. О. В. Мозенкова. Х. : ВД «ІНЖЕК», 2003. 272 с.

5. Башнянин Г.І. Ринкові економічні системи: проблеми становлення, функціональної структуризації і типологізації. Львів, 2001. 217 с.

6. Благун І.С., Романюк М.Д., Судук Н.В., Мендела Є. М. Забезпечення сталого розвитку України та країн світу на основі коригування моделей лінійної економіки. Бізнес-інформ. 2022. № 1. С. 95–101. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-1-95-101>

7. Бобров В. Я. Основи ринкової економіки і підприємництва : підручник для проф.-тех. навч. закл. К. : Вища школа, 2003. 719 с.

8. Буртняк І.В., Судук Н.В. Модель визначення волатильності фондового ринку. Вісник Хмельницького національного університету: наук. журнал. Серія «Економічні науки». Хмельницький, 2022. № 1. С. 316–320.

9. Іванченко Г.Ф., Далайін Бадер Омар Ахмад. Еволюційна теорія та проблеми моделювання процесів управління підприємством. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Економічні науки. 2014. Вип. 8. Ч.3. С. 224–227.

10. Карачина Н.П. Моделювання економічної поведінки підприємства на рівні мікроекономічного аналізу. Механізм регулювання економіки. 2008. № 2. С. 214–222.

11. Кігель В. Р. Математичні методи ринкової економіки : навч. посібн. для вищ. навч. закл. / В. Р. Кігель. – К. : Кондор, 2003. – 159 с.

12. Кобушко І. Моделювання пропозиції на інвестиційному ринку за допомогою використання економічних методів. Економіст. 2012. № 4. С. 56–60.

13. Костіна Н.І., Алексєєв А.А., Василик О.Д. Фінанси: система моделей і прогнозів : навч. посібн. К. : Четверта хвиля, 1998. 304 с.

14. Кривцов О.С., Бережний В.М. Ринкова економіка: теоретичні аспекти : навч. посібн. для техн. спец. Х. : Факт, 2001. 288 с.

15. Математичні методи і моделі ринкової економіки : навч. посібн. / Т. С. Клебанова та ін. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2009.– 456 с

16. Мекшун Л.М. Німецька та шведська моделі побудови соціально-орієнтованої ринкової економіки. Науковий вісник ЧДІЕУ. Економіка та управління національним господарством. 2014. № 3 (23). С. 31–37.

17. Мельник О.Г., Адамів М.Є. Модель полікритеріального вибору методів антисипативного планування на підприємствах. Економіка та держава. 2013. № 4. С. 64–67.

18. Романюк М.Д., Судук Н.В., Бушинський Є.В. Модель оцінювання інвестиційної складової безпеки розвитку регіонів України. Наукові перспективи. Серія “Економіка”. Київ, 2022. № 3(21). С. 105–121.

19. Яркіна Н.М. Економетричне моделювання в управлінні підприємницьким ризиком. Фінанси України. 2003. № 11. С. 77–80.

20. Яровий І.М. Стратегічне планування, прогнозування і моделювання соціально-економічного розвитку України. Економіка і суспільство. 2016. Вип. 2. С. 214–220.

Викладач

Судук Н.В.